

Verlies en rouw

ACHTERGRONDLITERATUUR

Goede achtergrondliteratuur biedt hanteerbare denkkaders, concepten en vaak verhelderende inzichten.

We hebben een aantal kwaliteitsvolle werken verzameld. Ze werden ondergebracht in volgende categorieën:

- verlieservaringen in een algemeen kader
- begeleiding van kinderen met verlieservaringen
- afscheidsrituelen in diverse culturen en religies

ALGEMEEN

Adriaensen, Marie-Christine, ***Als ouderen rouwen. Oudere mensen helpen bij verlies.*** Lannoo, 2005.

Berg, Marinus van den, ***verdriet dat niet verdwijnt. Door - leven na de dood van een kind, broer of zus.*** Ten Have, 2006.

Boswijk-Hümmel, Riekje, ***Afscheid nemen. Loslaten wat dierbaar is.*** De Toorts, 1998.

Door haar onafhankelijke manier van denken en observeren legt de auteur verrassende verbanden en komt ze tot opmerkelijke inzichten in het rouwproces.

Het boek is behalve voor alle rouwenden en hun omgeving ook bijzonder geschikt als studiemateriaal voor (aanstaande) hulpverleners.

Boswijk-Hümmel, Riekje, ***Troost, vragen, geven en ontvangen.*** De Toorts, 2001.

Verschillende stijlen van troosten. De meest gepaste manier van troosten. Troosten onder partners, etc.

Bout, J. van den & Boelen, P., ***Behandelingsstrategieën bij gecompliceerde rouw en verliesverwerking.*** Bohn Stafleu Van Loghum, 1998.

In dit boek wordt een pleidooi gehouden voor de erkenning van gecompliceerde rouw als stoornis. Er wordt ingegaan op het klinische beeld van gecompliceerde rouw en de classificatie, diagnostiek en etiologie van deze stoornis. Verder wordt er uitgebreid aandacht besteed aan de behandeling van gecompliceerde rouw, psychotherapeutisch en medicamenteus en op vormen van rouwbegeleiding bij normale rouw.

Bout, J. van den & Veen E. van den, (red), ***Helpen bij rouw.*** Elsevier en LSR, 1998.

Dit boek bevat vele herkenbare praktijkvoorbeelden van verlies en rouwbegeleiding. O.a. artikelen over rouwbegeleiding op scholen, aidsweduwnaren, rouwbegeleiding bij mensen met een verstandelijke handicap enz. Professionele en vrijwillige rouwbegeleiders kunnen in dit boek handreikingen vinden in het omgaan met verschillende soorten verlies.

Buijssen, Huub (e.a.), ***Verstoorde rouw bij ouderen: signalering en hulpverlening.*** Intro, 2000.

(Gedeeltelijk verschenen in: Psychologische hulpverlening aan ouderen, en in: Behandelingstrategieën bij gecompliceerde rouw en verliesverwerking)

Ongeveer een kwart van de ouderen heeft problemen met het verwerken van verlies. Deze problemen kunnen leiden tot ernstige psychische of psychiatrische klachten. Dit boek is bestemd voor hulpverleners die op enigerlei wijze contacten hebben met ouderen

Keijser, J. de & Schut, H., **Individuele rouwbegeleiding. Een programma voor Hulpverleners.** Bohn Stafleu van Loghum, 1991.

Rouwbegeleidingsprogramma voor hulpverleners met een directieve- en non- directieve benadering

Boelen, P. & Schut, H., **Rouw en rouwbegeleiding. Nabijblijven.** NIZW Utrecht, 2002.

Kienhorst, I., Boelen, P. & Huikes, C., **Rouw.** NIZW Utrecht, 1999.

Een boek voor mensen die nog niet zo lang geleden iemand verloren hebben en voor mensen uit hun omgeving. Geeft informatie over wat rouw is, hoe lang het duurt en wat 'normaal' is. Ook kinderen en ouderen worden besproken.

Maes, Johan, (red.), **Leven met gemis. Handboek over rouw, rouwbegeleiding en rouwtherapie.** vzw Zorg-Saam, 2008.

Maes, Johan & Jansen, Evamaria, **Ze zeggen dat het over gaat. Leven met rouw en verdriet.** Witsand Uitgevers, 2009.

Twee psychotherapeuten getuigen over het begeleiden van rouwenden

Menten, J. & Orshoven, A. van, **Palliatieve zorg, stervensbegeleiding, rouwbegeleiding: handboek voor deskundige hulpverlening in de thuiszorg en in het ziekenhuis.** Acco, 2000.

Mönnink, Herman de, **Verlieskunde: handreiking voor de beroepspraktijk.** De Tijdstroom, 1997.

Studieboek over het thema verlies en verwerking van verlies

Polspoel, Arthur, **Het was toch een mooi leven. Rouw van ouderen om het Verlies van hun partner.** Davidsfonds, 2008.

Polspoel, Arthur, **Wenen om het verloren ik.** Davidsfonds, 2003.

Een gids over de verwerking van het verlies van een dierbare en de hulpverlening aan rouwenden. Dit boek is een volledig herziene versie van het eerste dat verscheen in 1989.

Uffman, Antje, **Door het labirint. Hulp bij rouwverwerking.** Elmar, 2000.

De auteur is theologe en religieus therapeut. Ze werkt vanuit een religieus bewustzijn. Het boek reikt hulpbronnen aan onder de vorm van oefeningen, visualisaties en rituelen die erop gericht zijn het eigen helende vermogen te ontwikkelen.

Van Gils, Trudy, **Verlies en rouw. Confrontatie bij rouw.** H. Nelissen, 2000.

Kernthema's voor onderwijs en beroep. Geschreven voor hulpverleners, begeleiders maar ook voor familieleden van rouwenden.

Dit boek is vooral op de praktijk gericht. Er worden casussen beschreven, maar de lezer wordt ook aan de hand van opdrachten uitgenodigd om stil te staan bij persoonlijke belevingen.

Versteylen, Luc, **Ga in vrede: afscheid nemen van leven.** Davidsfonds, 2000.

Vanuit zijn jarenlange ervaring plaatst de schrijver kritische bedenkingen bij onze huidige manier van afscheid nemen. Hij pleit voor een persoonlijker en zinvoller omgang met onmacht en verslagenheid. Het is een boek dat meer wil zijn dan een handleiding voor de laatste

ogenblikken. Het wil een hoopvol perspectief bieden voor nabestaanden die eens 'naastbestaanden' waren.

Voorhoeve, Bert, ***Verhalen en sprookjes op de grens van leven en dood.***

Christofoor, 2002.

De dood is zo onbegrijpelijk dat we er soms alleen via een omweg dichtbij kunnen komen. Via sprookjes of verhalen bijvoorbeeld. Bert Voorhoeve verzamelde sprookjes en verhalen van onder meer Kahlil Gibran, de gebroeders Grimm, Rudolf Steiner en Hans Christian Andersen. Het boek is onderverdeeld in drie delen: op weg naar de grens van leven en dood, op de grens van leven en dood en over de grens van leven en dood. Het is niet alleen bedoeld als leesboek. Het is ook een werkboek voor stervenden en nabestaanden en bevat achtergronden en opdrachten.

Zeylmans, Renée, ***Rouwverwerking en rouwbegeleiding. Sterven, rouwen, troosten.*** Christofoor, 2000.

Renée Zeylmans is psychotherapeute met als specialisatie rouw- en stervensbegeleiding. Vanuit haar jarenlange praktijk, maar ook vanuit haar persoonlijke ervaring met rouw, brengt zij het rouwproces onder woorden. Veel cliënten en cursisten hebben daartoe hun kostbare en intieme ervaringen ter beschikking gesteld. Antroposofisch geïnspireerde visie op rouw, sterven en troosten.

BEGELEIDING VAN KINDEREN

Abbeele, Claire vanden, ***Nu jij er niet meer bent. Rouwen met kinderen en tieners.*** Lannoo, 2001.

Een leidraad voor iedereen die met verlies geconfronteerd wordt en worstelt met de vele vragen die dood, gemis en nabijheid bij kinderen en jonge mensen oproepen. Dit boek werpt een licht op wat rouw met jonge mensen en met onszelf doet. Het reikt ons woorden aan om het onuitspreekbare ter sprake te brengen. Tegelijkertijd staat het vol adviezen en praktische oefeningen die inspiratie bieden.

Delfos, Martine & Fiddelaers-Jaspers, Riet, ***Moet ik nu huilen? Rouw bij kinderen en jongeren met een stoornis binnen het autismespectrum.*** Ten Have, 2007.

Verschenen in de reeks 'Afscheid nemen', een reeks thematische boekjes die hulp bieden rondom ziekte, doodgaan, afscheid nemen en rouwen.

Emmerik, Yvonne van, ***Als vlinders spreken konden: voor kinderen die rouwen.*** Dabar-Luyten, 1999.

Bundel poëtische teksten voor de begeleiding van kinderen die geconfronteerd worden met het sterven van iemand in hun naaste omgeving, met tips voor het gebruik van rituelen.

Fiddelaers-Jaspers, Riet, ***Als ik er niet meer ben. Kinderen voorbereiden op het overlijden van hun ouder.*** Ten Have, 2005.

Verschenen in de reeks 'Afscheid nemen', een reeks thematische boekjes die hulp bieden rondom ziekte, doodgaan, afscheid nemen en rouwen.

Fiddelaers-Jaspers, Riet, ***Mijn troostende ik. Kwetsbaarheid én kracht van rouwende jongeren.*** Kok, 2004.

Gaat over jongeren tussen 12 en 20 jaar die een groot verlies hebben geleden. Ouders, leerkrachten en hulpverleners krijgen in dit boek informatie en handreikingen voor begeleiding

Riet Fiddelaers- Jaspers is auteur van vele boeken over verlies en rouw bij kinderen en jongeren. Voor het volledige aanbod verwijzen we naar haar webstek: www.in-de.wolken.nl

De boeken kunnen via de webstek besteld worden of in de boekhandel.

Keirse, Manu, ***Kinderen helpen bij verlies***. Lannoo, 2002.

Een gids voor ouders, leerkrachten, opvoeders, familieleden en ook voor hulpverleners die zowel met kinderen, jongeren als met volwassenen in contact komen. Het laat hen zien hoe ze kinderen en jongeren kunnen begeleiden in confrontatie met verlies, ernstige ziekte in de familie, echtscheiding, zelfdoding.

Leefsleutels, ***Als de dood voor de dood op school*** uitgave van Leefsleutels v.z.w. Leopoldstraat 95, 2800 Mechelen 015/ 45 94 20 <http://www.leefsleutels.be>
Pedagogisch materiaal voor het basisonderwijs

Noten, Sabine, ***Stapeltjesverdriet. Stilstaan bij wat is***. In de Wolken, 2009.

Een onderzoek naar de invloed van verlies op zeer jonge leeftijd

Snoeck, Johan, ***Dit doe je kinderen niet aan . Het begeleiden van kinderen op bezoek bij een stervende***. Lannoo, 2004.

De auteur schrijft vanuit zijn ervaring in het werken met kinderen op een palliatieve eenheid

Spee, I., Roos, D. & Fiddelaers-Jaspers R., ***Veelkleurig verdriet. Afscheid nemen in verschillende culturen***. KPCGroep, 2000.

Het boek gaat in op het bespreekbaar maken van verdriet en rouw bij leerlingen. Het is gericht naar volwassenen die op professionele wijze te maken hebben met kinderen, met name in het primair onderwijs. In het eerste gedeelte van het boek wordt ingegaan op de verschillende religies in Nederland en hun doodsrituelen.

In het tweede deel wordt de dood van een leerling beschreven door middel van brieven, gedichten, tekeningen.

AFSCHEIDSRITUELEN

Cock, Lucien De, ***Wensen voor na de dood***. Globe, 2001.

Een inventaris van alles wat bij een overlijden komt kijken. Een praktische gids waarin de lezer alle nuttige informatie vindt op basis waarvan hij zijn geliefde een passend afscheid kan geven.

De Hennezel, Marie de, & Leloup, Jean-Yves, ***De kunst van het sterven: wat religieuze tradities en humanistische spiritualiteit ons leren over doodgaan***. Becht, 1998.

Evens, R., ***Geen bloemen, wel bezoek***. Kok, 1997.

Rabbin Evens toont aan dat het Joods rouwproces voor de westerse cultuur een bijzondere betekenis kan hebben.

Mims, Cedric, ***De weg van ziel en lichaam. Geschiedenis, wetenschap, cultuur en rituelen rondom de dood***. Elmar, 2000.

Pessireron, Sylvia, ***Rouwen in zeven 'Nederlandse' culturen***. Seram Press, 1999.

Afscheidsrituelen nemen in elke cultuur een belangrijke plaats in. Dit boek beschrijft rituelen en ceremonieën rondom de dood uit de meest voorkomende culturen in de Nederlandse samenleving.

Stemers van Winkoop, Myriam, ***Geloven in leven. Spirituele zorg voor stervenden en hun naasten.*** Koninklijke Van Gorcum, 2003.

Boek geschreven voor zorgverleners in de gezondheidszorg, en in het bijzonder in de palliatieve zorg. Een groot gedeelte van het boek is gewijd aan 'transculturele palliatieve zorg'.

VOOR KINDEREN

Voor kinderen en jongeren kan het verhelderend en geruststellend zijn als ze tijdens hun rouwproces (of in voorbereiding van een verwacht verlies) duidelijke informatie krijgen over wat ze zoal kunnen doormaken.

Er zijn prentenboeken voor de allerkleinsten en beklievende verhalen voor kinderen en jongeren.

Ze werden ondergebracht in leeftijdscategorieën, in het volle besef dat dit criterium breed moet geïnterpreteerd worden, rekening houdend met de individuele verstandelijke en emotionele ontwikkeling van het kind

TOT 4 JAAR

Berebrouckx, Annemie, ***De oma van Jules***. Leopold/Elzenga, 1999.

Prentenboek met korte teksten. Kleuter Jules vraagt aan verschillende mensen in zijn omgeving wie zijn oma was om er met trots achter te komen dat hij op haar lijkt.

Bruna, Dick, ***Lieve oma Pluis***. Mercis Publishing, 1997.

In dit boekje kunnen jonge kinderen (en hun ouders) zien hoe Nijntje met het verlies van haar oma Pluis omgaat. Het boek is voorzien van illustraties in de bekende stijl van Dick Bruna

Puttock, S. & Bartlette A., ***Een verhaal voor Rosa***. Luister, 2001.

Een prentenboek met korte tekst over Rosa het nijlpaard en Jacob het aapje. Ze zijn dikke vrienden, maar als Rosa sterft denkt Jacob dat hij nooit meer zal kunnen lachen. Samen met Lea de kameleon treuren ze om Rosa en heel langzaam voelen ze zich iets beter. Een verhaal over vriendschap, dood, verdriet en troost.

Vos, Rosemie De, ***Lies en Kleine Kater***. De rêverie, 2009.

Een prentenboek met korte tekst over Lies en haar vriendschap met Kleine Kater. Maar Kleine Kater gaat dood en Lies is erg bedroefd. Samen met Paarse poes begraaft ze hem en ze praten over de dood.

TOT 8 JAAR

Beukema, Ellen, ***Dag Manon, daaaag***. Callenbach, 2005.

Een prentenboek met korte tekst over de emoties en gebeurtenissen rondom de geboorte en het overlijden van een zusje.

Cock, M. De & Aertssen K., ***Hoe oma alsmaar kleiner werd***. Querido, 2010.

Een ode aan de liefde tussen twee mensen. Eentje aan het begin, en een ander aan het einde van het leven.

Fiddelaers-Jaspers, Riet, ***Doodgaan is geen feest***. In de Wolken, 2003.

Prentenboek voor kinderen over de dood en afscheid van een vader, waarin ook de crematie wordt uitgelegd

Klapwijk, V. & Bos, M., ***Dag lieve oma***. Callenbach, 2004.

Een overlijden van een dierbare roept bij kinderen veel vragen op. Een prentenboek om de ouders en kinderen hierbij te helpen, waarbij het geloof in God een duidelijke plaats inneemt.

Naast het verhaal van de ziekte en het overlijden van oma is een informatief gedeelte opgenomen.

Lieshout, Elle van, **De dagen daarna**. Lemniscaat, 2004.

Boek met tekst en illustraties over een meisje dat haar moeder verliest. De gebeurtenissen en begrafenis worden vanuit haar beleven beschreven.

Robberecht, T. & Goossens, Ph., **Eva in het land van de verloren zusjes**. Clavis, 2002.

Een prentenboek over het omgaan met de dood van een ouder zusje. Een verhaal over rouwen en afscheid nemen.

Sels, T. & Pype, J., **Nooit meer is voor altijd**. Clavis, 2000.

Prentenboek over de papa van Lotte die gestorven is. Ze stelt zich veel vragen: wordt het ooit nog als vroeger? Zal mama voor altijd verdriet blijven hebben? Hoe lang duurt 'nooit meer'?

Stalfelt, Pernilla, **Het boek van de Dood**. Hoogland & van Klaveren, 2000.

Iedere kleuter maakt een periode door waarin hij de dood op zijn eigen omgeving gaat betrekken. En misschien kun je zelf wel dood gaan! In dit boek over de dood gaan ernst en luchtigheid samen.

Varley, S., **Derk Das blijft altijd bij ons**. Lemniscaat, 1994.

Derk Das sterft van ouderdom en zijn dieren vriendjes trachten daar mee om te gaan.

Velthuijs, M., **Kikker en het vogeltje**. Leopold, 1991.

Over verdriet en verwarring rond de dood

TOT 12 JAAR

Boonen, Stefan, **Wacht op mij**. Clavis, 2001.

Een boek met illustraties over de dood van opa. Kleinzoon Jacob probeert zich voor te stellen wat het verlies van oma betekent. Hoe lang 'altijd' en 'eeuwig' duren.

Curtis, Christopher Paul, **Mijn naam is Bud**. Lannoo, 2000.

Bud gaat na de dood van zijn moeder op zoek naar zijn vader.

Delfos, Martine, **Dood is niet gewoon**. EPO, 2002.

Over het overlijden van een vader. Het is voor kinderen zelf, maar kan ook als voorlichtingsboek gebruikt worden, bijvoorbeeld om een gesprek op gang te brengen.

Dreesen, Jaak, **De zeven hemdjies van Veronica**. Averbode

Overlijden van een zus.

Dreesen, Jaak, **Een man voor mama**. Averbode, 2001.

Over het verdriet van twee broers om hun overleden vader en hun zoektocht naar een nieuwe man voor hun mama.

Dreesen, Jaak, **Marieke, Marieke**. Averbode, 1997.

Over de dood van een vriendinnetje.

Emmerik, Yvonne van, **En opeens is alles anders**. Tirion, 2006.

De 10-jarige Marieke schrijft brieven naar haar plots overleden moeder. De brieven tonen hoe zij omgaat met haar onmacht en verdriet.

Essen, I. van, ***Ik krijg tranen in mijn ogen als ik aan je denk.*** De Bonte Bever, 1999.

'Als je vader of je moeder is doodgegaan' Dit boek over rouwverwerking is speciaal geschreven voor kinderen. Kinderen vertellen hierin zelf over wat ze meemaakten en hoe hun leven verder ging na de dood van hun vader of moeder. Kleurrijke illustraties, die voor een groot deel door de kinderen zelf gemaakt zijn verhelderen de manier waarop zij hun verlies een plaats geven.

Fiddelaers-Jaspers, Riet, ***Zonder jou. Als jij er niet meer bent.*** Ten Have, 2005.
Voor kinderen waarvan de moeder of vader doodziek is.

Fiddelaers-Jaspers, Riet, ***Zonder jou. Ik weet niet wat ik weten moet.*** Ten Have, 2005.

Boekje voor kinderen met vragen over doodgaan, begraven, cremieren

*Riet Fiddelaers- Jaspers is auteur van vele boeken over verlies en rouw bij kinderen en jongeren. Voor het volledige aanbod verwijzen we naar haar webstek: www.in-de.wolken.nl
De boeken kunnen via de webstek besteld worden of in de boekhandel.*

Heede, Sylvia Vanden, ***Een bed bij het raam.*** Lannoo, 2007.

Ontroerend verhaal over een jongetje dat ziet dat zijn mama niet meer beter wordt. Het boek kwam tot stand in samenwerking met de Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen. Het is te verkrijgen op de netwerken voor palliatieve zorg en in de boekhandel.

Masini, Beatrice, ***Schaduwbroer.*** Lannoo, 1999.

Guido had een vijfjarig broertje, Marco. Hij komt af en toe bij verrassing op bezoek bij Guido. Niemand anders ziet of hoort het schaduwkind, maar toch is het echt.

Saint-Exupéry, Antoine De, ***De Kleine Prins.*** Ad.Donker

Ziek zijn, sterven en afscheid nemen.

Storms, Werner, ***Weg van jou.*** Clavis

Ziek zijn, sterven en afscheid nemen.

Storms, Werner, ***Dood zijn, hoe lang duurt dat.*** Clavis, 2000.

Vragen van en voor kinderen over de dood

Tock, Annelies, ***Varen naar de overkant.*** Lannoo, 2001.

In dit boek neemt de opa van het 10-jarige meisje Raja een centrale plaats in. Als opa dood gaat, neemt Raja zelf de riemen ter hand en maakt een magische overtocht. Het meisje overwint haar angst voor de woeste rivier. Een poëtisch boek over afscheid nemen en vriendschap.

VANAF 12 JAAR

Bakker, Gerbrand, ***Perenbomen bloeien wit.*** Piramide, 1999.

De dood van een broer

Boendermaker, Conny, ***Het verhaal van Anna.*** van Tricht, 2000.

Anna verliest door een ongeluk haar enige en oudere broer Bas. Het verhaal gaat over haar ouders, haar vrienden, en over Maarten. Ze hebben allemaal te maken met het verdriet van Bas.

Bolmeyer, A., **Rotzooi in mijn hoofd**. Leopold, 1999.
Dood van een moeder.

Dreesen, Jaak, **Er was eens een jongen op zoek naar nooit meer alleen zijn**. Lannoo, 2000.
Een troostend, poëtisch geschenkboek.

Feth, Marika, **Fee**. Lannoo, 2000.
Claire probeert de dood van haar zus te aanvaarden.

Fiddelaers-Jaspers, Riet, **Wie ben ik zonder jou? Jong zijn en verder leven na verlies**. In de Wolken, 2001.

Je bent jong en je hebt iemand verloren. Leren leven met zo'n verlies is moeilijk, veel moeilijker dan je in eerste instantie denkt. Mensen waarvan je houdt zouden niet mogen doodgaan, maar het gebeurt en als het je overkomt roept het van alles bij je op.

*Riet Fiddelaers- Jaspers is auteur van vele boeken over verlies en rouw bij kinderen en jongeren. Voor het volledige aanbod verwijzen we naar haar webstek: www.in-de.wolken.nl
De boeken kunnen via de webstek besteld worden of in de boekhandel.*

Goudsmid, Bobje, **Afscheidsbrief**. Holland, 1999.

De moeder van Anicke wil haar overleden dochter blijven gedenken door op haar verjaardag haar vrienden uit te nodigen. Marit wil echter vooruit kijken, verder leven. In een brief vertelt ze aan Anicke waarom ze niet op haar verjaardag wil komen. Zij neemt afscheid van haar vriendin.

Hoet, Lieve, **Paardenstaart**. Lannoo, 2000.

Door het begeleiden van een drugsverslaafde jongere komt bij huisarts Hilde haar verdriet om haar overleden broer naar boven.

Laenen, Gie, **Triangel**. Lannoo, 2000.

Hannah, Bram en Michiel nemen afscheid van hun vriend Elias.

Mazetti, Katarina, **Het is uit tussen God en mij**. Gottmer, 1999.

De dood van een vriend/klasgenoot.

Ollivier, Reina, **Vroeger is nooit voorbij**. Lannoo, 2000.

Drie tieners ontdekken dat hun verleden een grote invloed heeft op hun leven. Leen ervaart wat het betekent om in de steek gelaten te worden door het verbreken van een relatie en door het onverwachte.

Priemen, An, **Familiegeheim**. Clavis, 1999.

Vera probeert, als ze zestien is, de zelfgekozen dood van haar twaalfjarige broertje te verwerken. Dan ontmoet Vera Jeroen en wordt ze verliefd. Door een toeval ontdekt ze dat er meer aan de hand is bij haar thuis. Met Jeroen probeert ze dat te begrijpen.

Reef, Odiel, **Alles is voor altijd anders**. Sjaloom, 1998.

Overlijden van een moeder

Slee, Carry, **Pijnstillers**. Van Holkema & Warendorf, 1997.

De dood van een moeder

Storms, Werner, **Sterke schouders**. Clavis
Verdriet heeft sterke schouders nodig en een zachte hand.

Vergeer, Angelo, **Vijftien**. De Prom, 1997.
De dood van een vader.

Werf, H. van der, **Het was een vrijdag**. van Tricht, 2007.
Het verhaal van een moeder die kanker krijgt en overlijdt, door de ogen van de 12 jarige Macha

JONGEREN

Abbeele, Claire van den, **Meer dan verdriet. Een boek voor jonge mensen die rouwen**. Lannoo, 2004.

Baseler, Marja, **Over leven en dood. Een boek voor jongeren over afscheid nemen en loslaten**. The house of books, 2010.

Fiddelaers-Jaspers, Riet, **Wie ben ik zonder jou?**. In de Wolken, 2010.
Jongeren lezen in dit boek dat ze niet alleen zijn in wat ze doormaken na een ingrijpend verlies, maar dat ook andere jongeren worstelen met dezelfde vragen en gevoelens. Ze kunnen ook lezen dat er meerdere manieren zijn om er mee om te gaan.

*Riet Fiddelaers- Jaspers is auteur van vele boeken over verlies en rouw bij kinderen en jongeren. Voor het volledige aanbod verwijzen we naar haar webstek: www.in-de.wolken.nl
De boeken kunnen via de webstek besteld worden of in de boekhandel.*

Leefsleutels i.s.m. Patrik Somers, **Wat nooit verloren gaat. Dagboek voor jongeren over sterven en leven**. Bakermat uitgevers, 2003.

Westerlink, Daan, **Verder zonder jou. Jongeren over de dood van iemand die ze lief is**. Ten Have, 2010.